

Чурапчы улуунун Мында5аайытаа5ы о5о сайдар киинэ «Ымыы» детсад

«Кумахха оонньуубут»

Воспитатель:

Артемьева Надежда Николаевна

УПД: высшая

2020 г.

Быһаары сурук

Статистиктар бигэргэтэллэринэн, кэнники кэмнэ оҕо доруобуйата биллэ мелтеэн, доруобай оҕо ахсаана аһыйаан иһэр. Маныха олохпут социальнай уонна экономической таһыма, экология алдьаныыта олук буолар. Уэрэх ситимигэр оҕо доруобуйатын туруга айгырааһына, уйулбатын хамсааһына бугунну куннэ дойдунан биир сурун проблеманан буолла.

Биһиги «Ымы» детсад - оҕо сайдар киинигэр 2005 сылтан социальнай (хонуктаах) группа абыллан, улэтин сабалаабыта. Бу манна Чурапчы улуубун кииниттэн, нэбилиэктэриттэн соботох ийэ, соботох аба, студеннар, улэтэ суох кыаммат ыал оҕолоро кэлэн, сыл устата хонуктаах группаба сылдылар.

Дьэтиттэн тэйэ сылдыар оҕо дьонун ахтан туоххаһыйар - санааргыыр, оҕолортон тэйиччи, бэйэ – бэйэтигэр бугэн сылдыар, уербэт – кеппет буолар, онтон улахан стресс ылан, доруобуйатыгар да обустарыан сеп. Бу оҕолорго кемелебер санааттан хас биирдии иитээччи улэбитигэр сыбыаран, оҕо уйулбатын уоскутар ньымалары улэбитигэр туттабыт.

Улэбит сыала: оҕо билиитин кэнэти, эмоциональнай кууруутун устуу, уйулбатын уоскутуу, оҕо болбонтотун, тарбах бытархай былчыннарын сайыннары, оҕо доруобуйатын чэбдигирдии, сургэтин кетебуу.

Биһиги улэбитигэр олохтоох айылбабыт матырыйаалын: еруспут таастарын, кумабын, бэс мас иннэтин, туорахтарын оҕо доруобуйатын хатарбатыга куннэтэ туттабыт.

Ааспыт уйэ 30-с сылларыгар Карл Юнг психотерапияба сана хайысханы – кумах терапиятын киллэрбитэ. Психотерапевтар быһааралларынан, кумах эмтиир ерутэ кизэн, элбэх: ол курдук кураанах кумах киһи уйулбатын уоскутар, эмоциональнай куурууну устар, онтон инчэбэй кумах эмтиир.

Кумах терапиятын биһиги обону уерэтэр – сайыннарар, чэбдигирдэр дьарыктарбытыгар киллэрэн, улэбитигэр туттабыт: ол курдук кумахха урубуйдаабын, кумахха кистэммит оонньуурдары кердеебун, тарбах былчыннарын сайыннарар (мелкай моторика)оонньуулар, кумахха остуоруйаны оонньоон кердеруу, инчэбэй кумахха тута оонньообун киирэллэр. Б улэ керунэ барыта оонньоу керунунэн ытыллар.

Бэс мас биһиги дойдубутугар уунэр мастартан ордук эмтээх, туһалаах. Бэс мас туорахтарын массажа туһанабыт: ытыска текунутэн тарбах былчыннарын сайыннарабыт, плоскостопияны сэрэтэн, туорабынан хаамтаран эрчийэбит.

Пособиеба дьарыктар конспектара оҕо сааһынан керен, араарыллан суруллуна.

О5о билэр – керер ба5атын кууһурдэр сыалтан, иитээччи хас биирдии о5о майгытын, уйул5атын, доруобуйатын туругун, сааһын, ейдуур – ылынар кыа5ын учуоттаан, бол5омтолоохтук сыһыаннаһан улэ ис хоһоонун сыыйа уустугурдан ытара ордук.

Пособие тереппуттэргэ, детсад иитээччилэригэр, психологтарга ананар.

Чэбдигирдиигэ оонньуу - дьарыгы ыгыгы конспега (улахан белех)

Сурун уобалас: «Познание»

Алгыһар уобаластар: «Здоровье», «Коммуникация», «Музыка»

Темата: Кумахха оонньуубун

Сыала: оҕо керен, тутан – хабан, тэннээн керен, кураанах уонна сииктээх кумах уратыларын быһаарыыта, тарбах былчыннарын уонна оҕо айар – тутар дьобурун сайыннарыы, эмоциональнай кууруутун устуу, уйулбатын уоскутуу.

Тыл баайа: кепсеркей, ыһыллабас, ньалбаархай, хатыылаах.

Туттуллар матырыйаал: кумахтаах иһит, кумах чаһыыта, бытархай оонньуурдар.

Дьарыктаныы барыыта:

I этап. Гном киирэн кэлэр:

- Утуе кунунэн! Учугэй дабаны оболор бааллар эбит! Оболоор, мин эһиэхэ кэһиилээхпин, ол эрэри таабырын таайдаххыгына кердеруем, сатаан таайыаххыг дуо?

Тик-так барабын, бириэмэни билэбин диир баар уһу (оболор таайаллар). Маладыастар!

Мин кэһиим бу баар, керун эрэ: тугуй? Бу кумах чаһыыта. Бастаан кумахпын уеһээ еттугэр кутабын, кумах хайабас устун туһэн, аллараа етте туолар, ол аата бу кумах чаһыыта бириэмэни кердерер эбит.

II этап Оонньуу: «Тишина»

Миигин кытта оонньооххутун бабарабыг дуо? Мин эһиги теһе тулуурдааххытын керуем. Бу кумах чаһыыта туолуор диэри эһиги саната суох олоруохтааххыг. Ким санарбыг – ол оҕо оонньоуттан туоруур. Чэ, оонньообун, эһиги кумах тохторун учугэйдик керен олорун.

III этап. Оболоор, керун эрэ бу остуолга туох баарый? (оболор эһпиэттэрэ) Сеп, кумах. Кумах хайдабый? (оболор эһпиэттэрэ). Кумабы ылан ытыскытыгар кутан керун эрэ, хайдабый? (бытархай, ыһыллабас, кепсеркей уонна кураанах эбит. Онтон илиигитин кумахха уган, ытыскытынан кумабы баһан ылын уонна тарбаххыг быһыһынан саккырыырын керун эрэ. Тарбахпытынан кумахха уруһуйдаан керуебун эрэ: тегуруктэри, ньолбуһахтары... Аны кумабы ытыспытынан баһан, кыра иһиттэргэ кутуталыабын.

IV этап. Оболоор, сынһана таарыйа, миигин кытта ункуулээн эрэ (музыка тыаһынан оболор Гномы кытта ункуулууллэр).

V этап. Аны оболоор, оонньообун. Мин бу кумахха тугу эрэ кистээбитим, ону кердубун. Икки илиигитин кумахха уган баран, кердеен булан, туох буоларын таайыахтааххыг. Булбут оонньоургутун хайдабын кэпсиигит (налдыаархай - хатыылаах, сымнабас - кытаанах, сылаас – тымныы уо. д. а.). Оболор кумахха кистэммит оонньуурдары булан, таайаллар уонна кэпсииллэр.

VI этап. Мин бугун энийэхэ кырачаан доборбун Гномигы ильдэ кэлбитим. Киниэхэ кемелехуеххутун бабарабыг дуо: кумахтан пейзаж онорон, замок, пещера тугабыг дуо? Кумах тарбахпыт быыынан саккырыыр. Тобо? (кураанах). Кумабы чемехтеен керуебун, сатанар дуо? Суох, табыллыбат, саккыраан тохто турар эбит. Хайдах гынан кумахтан ону - ману оноруохпутун себуй? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, кумахпытын уу кутан, сиигитиэбин. Кумахпыт уларыйда дуо? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, кумахха уу кутан сиигиттэхпитинэ эрэ, сатаан тугарбыг буолуо. Кураанах кумабы сииктээх кумабы кытта тэннээн керуебун: кураанах кумах саккырыы, тохто сылдьар, онтон сииктээх кумах кытаатан, ону – ману онорорго табыгастаах буолла (оболор кумахтан тугу хайдах оноруохха себун кэпсэтэн: замок, пещера, урдук хайа уо. д. а. онороллор). Кырачаан Гномик уердэ, оболорго махтанна.

VI этап. Оболоор, мин бугун энигини кытта наһаа учугэйдик оонньоотум. Эниги тускутунан ейдебунньук тугу эрэ ильдэ барыахпын бабарабын (оболор сииктээх кумахха илиилэрин суолларын хаалларан, бэлэхтииллэр). Гномик уерэн, махтанар.

Чэбдигирдингэ оонньуу – дьарыгы ытыгы конспега (орто белех)

Сурун уобалаһа: «Познание»

Алтыһар уобаластар: «Здоровье», «Коммуникация», «Социализация», «Музыка»

Темата: «Биьихэ черепаха ыалдыттыыр»

Сыала: оҕо керен, тутан – хабан, кэтээн керен кумах уонна таас уратыларын быһаарыта; тарбах былчыннарын сайыннары; ытыска баар активнай туочукалары илбийэн, оҕо доруобуйатын беһергетуу; аьыныгас санааҕа иитии.

Бэлэмнэнии улэ: DVD-гэ «Как львенок научил черепаху петь» мультигы кердеруу, ырытыы.

Туттуллар мал: Черепаха оонньуур (кузовыгар кумах уонна таас тийбит), 70x50см размердаах кумахтаах дьааһык, амма таастара (араас быһыылаах), губкалар, уулаах таас, оҕолорго фартук, салфетка, уулаах лейка, запись, хахай сирэйэ, кэьии («Морские камушки» кэмпиэт).

Дьарыктаныы барыыта:

1 этап. Музыка тыаьыыр: Черепаха тийэн кэлэр, кузовагар кумах уонна таас аҕалбыт.

- Оҕолоор, бугун биьихэ черепаха ыалдыттыы кэлбит. Биьиги черепаха туьунан муьтик кербуппут : кини кумахха сытан сыламныырын, ырыа ыллыырын себулуур этэ дии (черепаханы керуу – истии).

- Черепаха биьихэ тугу ильдэ кэлбитий? (оҕолор эппиэттэрэ). Кини тоҕо кумах уонна таас ильдэ кэлбитэ буолуой? (оҕолор эппиэттэрэ). Оҕолоор, черепаха биьигиттэн кердеьер: «Миэхэ, баьаалыста, тыалтан уонна тымныыттан саьарбар, дьиз онорон кемельеун эрэ». Оҕолоор, черепахаҕа кемельеьбут дуо? Черепаха, биьиги оҕолорбут эийэхэ уеруунэн кемельеуехтэрэ! (оҕолор фартук кэтэллэр).

- Керун эрэ, оҕолоор, бу кумах хайдах дьуьуннэьбий? Кумах хайдаьый? (оҕолор кумаьы ытыстарыгар кутан кереллер, буькуйаллар: бытархай, ыһыллаьас, кураанах).

- Кумак тарбахпыт быьыынан саккырыыр. Тоҕо? (кураанах). Кумаьы чемехтеен керуеьун, сатанар дуо? Суох, табыллыбат, саккыраан тохто турар эбит. Хайдах гынан кумахтан дьиз оноруохпутун себуй? (оҕолор эппиэттэрэ). Сеп, кумахпытун уу кутан, сиигитиэьбин. Кумахпыт уларыйда дуо? (оҕолор инчэьэй кумахтан дьиз онороллор).

Черепаха олус уердэ, махтанна.

2 этап. Оздоровительнай пауза.

- Оҕолоор, кыратык сынньанан ылыаьын. Ытыстарбыт туочукаларын илбийэн, массажтаныаьын (бэс туораьынан ытыска массаж оноруу).

3 этап. Оҕолоор, черепаха биьихэ ессе амма таастарын аҕалбыт, керуеьун эрэ (кебуергэ олорон кереллер).

-Оҕолоор, бу туох таастарый? (оҕолор эппиэттэрэ). Эьйиги эрдэ маннык таастары бханна кербуккутуй? (оҕолор эппиэттэрэ).

-Керун, ессе туох эрэ баар (губканы кердерер). Бу губка, 7 туохха туттабытый? Губка чэпчэки эбит. Аны атын илиибитигэр тааста ылан, тэннээн керуебун, хайата ыйааына ыараханы? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, таас ыйааына ыарахан, онтон губка чэпчэки эбит.

-Аны иккиэннэрин ууга уган керуебун. Хайдах буолла? Сеп, тааспыт тимирдэ. Тобо? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, таас ыйааына ыарахан, ол иьин тимирдэ. Онтон губка хайдах буолла? (уугу уста сылдыар). Тобо? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, губка ыйааына чэпчэки, ол иьин тимирбэт.

Аны икки тааы ылан, бэйэ – бэйэтигэр охсон керуебун, таас хайдах эбитий? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, таас кытаанах эбит.

4 этап. Аны бу таастартан бийиги черепаха дьэтигэр тийэр суол оноруобун. Хайдах оноробут? (оболор эппиэттэрэ). Сеп, таастары кэккэлиьиннэрэ уурталаан, суол оноробут. Оболоор, суол туохха нааданы? (оболор эппиэттэрэ).

5 этап. Музыка тыаыыр. Хахай киирэн кэлэр.

-Дорооболорун, оболоор! Мин, бу черепаха доборо – хахай кэлим. Мин эьиги черепахаба кемелеспуккутун истэммин, уердум абай! (хахай оболор онорбут дьээлэрин, суолларын керер, уерэр). Наьаа учугэй, утуе санаалаах оболор эбикит! Черепахаба кемебут иьин баьыба! Мин эьигини кытта ункуулуехпун бабарбын.

(Музыка тыаьыыр, оболор тегуруччу туран, хахайы кытта ункуулуулэр).

-Оболор маладьаастар, наьаа учугэйдик ункуулээтибит дии?! Мин эьихэ кэьиибин абаллым. Чэ, оболоор, мин доборбун – черепаханы кытта бардыбыт. Керсуеххэ диэри, кунду оболор!

6 этап. Тумук – рефлексия. Тегуруччу сиэттиьэн турабыт.

- Оболоор, эьиги бугун ордук тугу себулээтигит? (оболор эппиэттэрэ).

- Хахай абалбыт кэьитин керуебун эрэ.Тьый, амма таастара дуу, тугуй ? Ээ, кэмпиэттэр эбит дии! (морские камешки). Чэ, илиибитин суунан, хахай кэьитин амсайыаьын.

Ситимнээх сананы сайыннарыга уонна чэбдигирдиигэ

оонньуу – дьарыгы ытыгы конспега (кыра белех)

Сурун уобалаһа: «Коммуникация»

Алтыһар уобаластар: «Здоровье», «Физическая культура»

Темата: «Эриэппэ» - нуучча остуоруйата

Сыала: кумах уратытын быһаары, тарбах былчыцнарын сайыннары, остуоруйа ис хоһоонун кэпсээбин, остуоруйа тылын туһаны.

Чуолкай сана: остуоруйа персонажтарын сацатын майгыннатан утуктуу.

Эрчилли: кутуйах: «чыып-чыып» чыыбыргыыр, ыт «он-он» урэр, куоска «куур-куур» кулдьугуруур.

Туттуллар материал: кумахтаах ибит (кумахха оонньуурдар кистэммиттэр уонна «Эриэппэ» остуоруйа урубуя), остуоруйа персонажтара.

Дьарыктаны барыта.

I этап. – Оһолоор, бу остуолга баар кумабы тутан керуебун эрэ, хайдабый? (оһолоор эппиэттэрэ). Ытыспытын кумахха ууран, суолун керуебун (ытыстарын араастаан тутан, кумахха уураллар). Ытыспыт суола араас эбит дии: сорох - кыра, сорох - улахан. Кумах тутан кердехе хайдабый: сылаас дуу, тымны дуу? (оһолоор эппиэттэрэ).

II этап. – Оһолоор, кумахпытын хаһан керуеххэин, туох баарый? (оһолоор кумахтан оонньуурдары булан ылаллар).

- Керун, оонньуурдар кумахха саспыттар эбит дии! Ханнык кыылчааннар бааллар эбитий? (оһолоор эппиэттэрэ).

III этап. Хамсаныллаах оонньуу: «Куоска уонна кутуйахтар».

IV этап. – Оһолоор, кумахпытын ессе хаһан керуебун, туох баарый? (оһолоор кумахтан «Эриэппэ» остуоруйа ойуутун булан ылаллар). Ханнык остуоруйа ойуутай? (оһолоор эппиэттэрэ).

- Сеп, «Эриэппэ» остуоруйа эбит.

- Эриэппэни ким олоppутуй? (оһолоор эппиэттэрэ).

- Оһонньорго кимнээх кемелеспуттэрий? (оһолоор эппиэттэрэ).

- Чэийин, остуоруйаны кэпси — кэпси, кумахха оонньоон кердереуххэин.

(Оһолоор остуоруйаны кэпсиллэр. Иитээччи кумахха остуоруйа персонажтарыш туруоран ибэр).

- Эмээхсин кими ыщырда? (оһолоор эппиэттэрэ).

- Онтон сизэн кыыс кими ыщырда? (оһолоор эппиэттэрэ).

- Ыт хайдах санарарый? Оц-оц-оц, (оһолоор утуктэллэр).

- Ыт кими ыщырда, сеп куосканы ыщырда. Куоска хайдах курдьугурууруй? Куур-куур-куур (о5олор утуктэллэр).

- Ким суурэн кэллэй? Кутуйах хайдах сацарар? Чыып-чыып-чыып чыыбыргыыр. (О5олор утуктэллэр).

Бары бииргэ эриэппэни тарпыттар — тарпыттар, туура тардан ылбыттар, уербуттэр –кеппуттэр!

V этап. Рефлексия

– О5олоор, кумахха ооньуур учугэй дуо, себулээтигит дуо? Кумах хайдах эбитий? (о5олор эппиэттэрэ). Бугун ханнык остуоруйаны кумахха ооньоон кердубутуй? (о5олор эппиэттэрэ).

Чэбдигирдингэ ыгытлар ооньюу - дьарык конспега (орто белех)

Сурун уобалаһа: «Познание»

Алгыһар уобаластар: «Здоровье», «Музыка»

Темата: Аптаах туорахтар.

Сыала: бэс туорахтарын билибиннэри, массаж онорорго уерэни.

Туттуллар матырыйаал: посылка, сурук, точечнай массаж ойуута.

Дьарыктаныы барыыта:

I этап. Оҕолоор, бугун сарсыарда биһиэхэ почтальон посылка аҕалан биэрдэ (оҕолоорго кердерер).

- Оҕолоор, дьаабык иһигэр туох баара буолуой, керебут дуо? Керун эрэ, сурук баар эбит (суругу ааҕаллар):

- Дорооболорун, оҕолоор! Ыарыы – дьан дойдутуттан микробтар кэлэннэр, эһигини барыгыгын тутан ылан, билиэн ылыахтарыш баҕаралларың биллим. Мин эһиэхэ бу аптаах бэс туорахтарын ытабын. Кинилэр эһигини микробтартан кемускуехтэрэ.

Доктор Айболит (посылканы хостоон кереллер).

- Аптаах туорахтар бааллар эбит, оҕолоор. Бу ханнык мас туорахтарай? Бэс мас туорахтара эбит. Бэс мас ханна уунэрин билэбит дуо? (оҕолоор эппиэттэрэ). Сепке эттигит, бэс мас биһиэхэ дэлэйдик уунэр.

- Бэс мас киһи доруобуйатыгар туһалаах. Биһиги кун аайы куемэйбитин бэс иннэтин оргутан, сайһанабыт дии. Этин эрэ, тоҕо куемэйбитин сайһанабыт? (оҕолоор эппиэттэрэ). Сеп, сайһанан ыалдыбат буолабыт.

- Онтон бэс туорахтара биһиэхэ хайдах кемелебеллере буолуой? (оҕолоор эппиэттэрэ). Бу туорахтары илиигитигэр ылан керун эрэ, хайдахтарый? Оргууй ытыспытыгар туорабы текунутэн керуебун. Хайа, хайдах эбитий? Туорахпыт ыгыспытын тэбитэ кэйэр эбит дии. Оҕолоор, биһиги ытыспытыгар дыкти туочукалар бааллар эбит. Бу туочукалары таарыйан – илбийэн, бары органнарбытын эмтиир эбиппит. Оччоҕо биһиги ыалдыбат уонна микробтартан кемускэллээх буолар эбиппит. Аптаах туорахтар биһиэхэ кемелере ол эбит.

II этап. Оҕолоор, тарбахтаргытын ааттаталаан эрэ: тойон эрбэх, семуйэ, ортоку тарбах, аата суох, ылгын чыкыйа. Тойон эрбэхпитин илбийэн, тебепут ыалдыбат буолар эбит, семуйэ – тыһнарбыт холкутуур, ортоку тарбах – куртахпыт улэтэ тупсар, аата суох – ис органнарга туһалаах, ылгын чыкыйа – сурэхпит улэтин куубурдэр.

- Кердугут, ытыспыгын уонна тарбахтаргытын таарыйан, илбийэн ыалдыбат буолар эбиппит. Бу курдук кун аайы илбийиэхтээхпит.

III этап. Сынһалан – музыканан хамсаныы

IV этап. Посылкабыт ийигэр ессе атын, ойуулаах сурук баар. Бу ойууну болбойон керуебун уонна уруйуйдаммыт туочукалары бэйэбитигэр булабыт. Холобур: ортоку тарбахпытынан оргууйдук 10 тегул илбийэбит, оччоҕо ис органнарбыт – куртахпыт ыалдыбат буолар. Бу маннык массажтанан биьиги ыарыттан кемускэнэбит.

V этап. Рефлексия.

- Оҕолоор, бугун биьиэхэ ким посылка ыппыт эбитий? (Оҕолор эппиэттэрэ).

- Сеп, Айболит доктор. Кини тугу ыппытый? Аптаах туорахтар туох туһалаахтарый? Аптаах туорахтарбытын харыстаан уура сылдьан, туттуохпут.

Туһаныллыбыт литература:

1. Алямовская В. Г. Как воспитать здорового ребенка. –М., 1993.
2. Алямовская В. Г. Современные подходы к оздоровлению детей в ДОУ // Дошкольное образование. 2004. -№ 18; № 19; № 20.
2. Аммосова В. В. Ситимнээх сананы сайыннары // Чемчуук саас. 2006. №1, №2.
3. Безруких М. М. Развитие социальной уверенности у дошкольников. М.: Владос. 2003 г.
4. Захарова Л. А. За здоровое потомство (пособие для медработников и физ. Инструкторов ДОУ) 1998.
5. Закаливание в системе физического воспитания дошкольника // Дошкольное воспитание. 2008. №1.
6. Коррекционная педагогика. Взаимодействие специалистов./ Под ред. М. А. Поваляевой. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2002.
7. Маркова Л. С. Организация коррекционно-развивающего обучения дошкольников: Практическое пособие. - .: АРКТИ, 2002.
8. Рыжова Н. А. Экологическое образование в детском саду. – М.: Изд. Дом «Карпуз», 2003.

Иһинээ5итэ:

1. Быһаарыы сурук_____3
2. Чэбдигирдиигэ оонһуу - дьарыгы ыытыы конспега (улахан белех)_____5
3. Чэбдигирдиигэ оонһуу – дьарыгы ыытыы конспега (орто белех)_____7
4. Ситимнээх сананы сайыннарыыга уонна чэбдигирдиигэ оонһуу – дьарыгы ыытыы конспега (кыра белех)_____9
5. Чэбдигирдиигэ ыытыллар оонһуу - дьарык конспега (орто белех)_____11
6. Туһаныллыбыт литература_____13

Бэс дорубуйаба туһана

Массаж

Тыл
массаһа

Тарбах
бытархай
былчыннары-
гар үлэ

Плоскостопиеба
үлэ

Бэс
иннэтинэн
ванна

Атах
ванната

Уопсай
ванна

Фитотерапия

Фиточай

Ароматотерапия

Ингаляция

Айабы
сайбаныы

Кумак терапията

Бэс туораабынан массаж

